

KMP.575.43.2014.JJ

Raport
Krajowego Mechanizmu Prewencji
z wizytacji Domu Pomocy Społecznej przy ul. Kaletniczej 8 we Wrocławiu

1. Wstęp

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192) oraz na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniach 19-21.11.2014, do Domu Pomocy Społecznej przy ul. Kaletniczej 8 we Wrocławiu (dalej: DPS, Dom lub placówka), udali się przedstawiciele Zespołu „Krajowy Mechanizm Prewencji” (dalej: KMP lub Mechanizm): Małgorzata Molak (pedagog resocjalizacyjny), Wojciech Sadownik (prawnik), Magdalena Filipiak (prawnik, psycholog) oraz Justyna Jóźwiak (politolog w zakresie resocjalizacji). W pierwszym dniu wizytacji udział wzięli również dr Ryszard Czerniawski – Z-ca Rzecznika Praw Obywatelskich.

Celem wizytacji zapobiegawczej przedstawiciele KMP było sprawdzenie na miejscu stanu przestrzegania praw mieszkańców DPS, dokonując oceny pod względem ich ochrony przed torturami oraz innym niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzone czynności polegały na:

- wysłuchaniu informacji o funkcjonowaniu placówki i jej podstawowych problemach, udzielonej przez Patrycję Karpicz – z-cę dyrektora Miejskiego Centrum Usług Społecznych i Lucynę Kozik – kierowniczkę działu opiekuńczego;
- oglądzie wszystkich pomieszczeń przeznaczonych dla mieszkańców Domu, m.in.: pokoi mieszkalnych, sanitariatów, stołówki, świetlicy, pomieszczeń terapii zajęciowej, sali rehabilitacyjnej;
- przeprowadzeniu rozmów z mieszkańcami oraz pracownikami DPS;
- analizie wybranej dokumentacji dostępnej na miejscu.

Dokonane w ten sposób ustalenia przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji przekazali kierownicze działu opiekuńczego oraz wysłuchali jej uwag i wyjaśnień.

Ponadto po zakończeniu wizytacji przeanalizowano dokumentację związaną z funkcjonowaniem placówki.

2. Ogólna charakterystyka

Wizytowany DPS przeznaczony jest dla osób przewlekle psychicznie chorych (94 miejsca). Wchodzi on w skład Miejskiego Centrum Usług Socjalnych we Wrocławiu (dalej: MCUS), które prowadzi jeszcze 3 inne domy pomocy społecznej oraz 4 dzienne domy pomocy. Miejskie Centrum Usług Socjalnych we Wrocławiu jest jednostką budżetową Gminy Wrocław. Celem działania MCUS jest świadczenie usług opiekuńczych i bytowych w formie całodobowej lub dziennej w ramach systemu pomocy społecznej, w tym zaspokajanie podstawowych potrzeb mieszkańców Wrocławia, którzy w szczególności z uwagi na wiek, stan zdrowia, niepełnosprawność nie są w stanie funkcjonować samodzielnie. MCUS kieruje dyrektor Janusz Nałęcki oraz jego zastępca Patrycja Karpicz. Zaś DPS-ami opiekują się kierownicy poszczególnych działów.

Podstawę prawną funkcjonowania wizytowanego Domu stanowi zezwolenie bezterminowe na prowadzenie Domu Pomocy Społecznej wydane przez Wojewodę Dolnośląskiego Decyzją Nr PS.II.9013-9/10 z dnia 7.09.2010 r.

3. Legalność pobytu

Wizytowany DPS jest placówką koedukacyjną dla 94 osób (41 kobiet oraz 53 mężczyzn). Wśród mieszkańców Domu 47 osób było ubezwłasnowolnionych, w tym 5 częściowo. W przypadku 28 mieszkańców opiekunami prawnymi byli członkowie rodziny, zaś u pozostałych osób opiekunem prawnym była inna osoba wyznaczona przez sąd (np. pracownik DPS). Ponadto w dniu wizytacji w placówce przebywały 62 osoby umieszczone na mocy postanowienia sądu, bez zgody mieszkańca. Pośród mieszkańców nie było osób niepełnoletnich, najmłodszy mieszkaniec miał 22 lata, zaś najstarszy 90. Najdłuższy pobyt wynosił 22 lata (od 1984 r.). Natomiast ostatnie przyjęcia miały miejsce w październiku 2014 r.

Analiza dokumentacji losowo wybranych osób w zasadzie nie ujawniła nieprawidłowości w zakresie legalności pobytu. Jednakże wątpliwości przedstawiciele

KMP wzbudził przypadek jednej z mieszkank – p. (*dane osobowe usunięto*). Analiza dokumentacji pozwoliła ustalić przedstawicielom KMP następujące fakty. Mieszkanka, lat 23, została umieszczona w DPS przy ul. Kaletniczej w dniu 29.03.2013 r. na mocy decyzji administracyjnej wydanej przez upoważnionego pracownika Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej we Wrocławiu. Jest wychowanką domu dziecka, przebywała również (od połowy 2010 r. do momentu przyjęcia do DPS) w ZOL w Lubiążu, gdzie rozpoznano zaburzenia osobowości i zachowania na podłożu organicznych uszkodzeń CUN. Stwierdzono także upośledzenie umysłowe w stopniu umiarkowanym. Mieszkanka od początku miała trudności w zaadoptowaniu się w wizytowanym Domu. Mimo objęcia jej szczególną troską i opieką przez personel (angażowanie w terapię zajęciową, rozmowy z pracownikami, próby prowadzenia psychoedukacji), p. (*dane osobowe usunięto*) zachowuje się agresywnie w stosunku do personelu i innych mieszkańców, stwarzając tym samym poważne zagrożenie dla ich życia i zdrowia. Agresywne zachowania polegają m.in. uderzaniu, kopaniu i wyzywaniu mieszkańców, stosowaniu gróźb karalnych pod adresem personelu, podejmowaniu częstych prób samobójczych oraz podpalaniu pomieszczeń placówki. W tej ostatniej sprawie, czyli 3 podpałów w DPS, Prokuratura Rejonowa we Wrocławiu-Psie Pole wszczęła śledztwo przeciwko mieszkance.

Mieszkanka, podczas pobytu w DPS, była wielokrotnie hospitalizowana psychiatrycznie. Ogółem w 2013 r. spędziła 117 dni w szpitalach. Często jednak szpitale odmawiają przyjęcia pacjentki z powodu braku podstaw do leczenia psychiatrycznego. Dyrekcja Miejskiego Centrum Usług Socjalnych podejmowała różne kroki w celu przeniesienia mieszkanki do innego domu, w którym, być może, mogłaby się lepiej zaaklimatyzować. W dniu 6.11.2013 r. oraz 12.09.2014 r. skierowano pisma do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej we Wrocławiu z prośbą o przekierowanie mieszkanki do innego DPS-u. Ponadto w dniu 27.11.2013 r. MCUS wystosowało pismo do Sądu Rejonowego dla Wrocławia Psie-Pole z prośbą o sądowe umieszczenie p. (*dane osobowe usunięto*) w zakładzie opieki leczniczej. Co więcej, w dniu 26.09.2014 r. mieszkanka sama wniosła prośbę do MOPS we Wrocławiu dotyczącą przeniesienia jej do innej placówki „dla osób młodych z defektem intelektu”. Motywowała ją tym, że w obecnym DPS-ie przebywają osoby dużo starsze od niej (średnia wieku 61 lat) oraz chore psychicznie. W odpowiedzi na te pisma MOPS wystąpił do dwóch domów z zapytaniem, jakie są możliwości przyjęcia p. (*dane osobowe usunięto*) do tych placówek. Wskazane domy odmówiły przyjęcia informując, że przeznaczone są dla osób

niepełnosprawnych intelektualnie, zaś - ich zdaniem - z dokumentacji mieszkanicy wynika, że jest ona chora psychicznie.

Wobec powyższego uzasadnionym wydaje się być monitorowanie sytuacji, (*dane osobowe usunięto*) w kontekście zapewnienia bezpieczeństwa innym mieszkańcom i personelowi wizytowanego Domu oraz ewentualnej zmiany placówki, której wybór powinien być podyktowany nie tylko profilem zgodnym ze stwierdzonym u mieszkańca rodzajem zaburzeń (informacje w zakresie choroby psychicznej zawarte w dokumentacji są bowiem sprzeczne w wielu miejscach), ale także realnymi możliwościami zapewnienia mu zindywidualizowanej opieki oraz formy terapii. Przedstawiciele KMP zalecają dyrektor Miejskiemu Centrum Pomocy Społecznej we Wrocławiu podjęcie działań w tym zakresie.

4. Personel

Stan zatrudnienia w przeliczeniu na etaty w dniu wizytacji wynosił 60 (62 osób). Najwięcej pracowników zatrudnionych było w dziale opiekuńczo – terapeutycznym, w tym: psycholog (1 etat), pracownik socjalny (1 etat), 6 pielęgniarek, 1 sanitariusz, 21 opiekunów (w tym 3 mężczyzn), 12 pokojowych (w tym 2 mężczyzn) oraz 6 terapeutów. Ponadto w placówce zatrudnionych jest 4 kierowników działalności terapeutyczno-opiekuńczej.

Wśród personelu przeważają kobiety. W sumie w DPS zatrudnionych jest tylko 7 mężczyzn na stanowiskach: kierownika działalności terapeutyczno-opiekuńczej, opiekuna, pokojowego oraz psychologa. W opinii przedstawicieli KMP, biorąc pod uwagę, iż połowę pensjonariuszy stanowią mężczyźni, należy dążyć do zatrudnienia większej liczby mężczyzn-opiekunów/pielęgniarek, by w pełni respektować prawo mieszkańców do prywatności i intymności. Przykładowo w sytuacjach, gdy mieszkani nie chce/odmawia, aby przy zabiegach higienicznych pomagała mu osoba przeciwnej płci, obowiązkiem personelu Domu jest zapewnienie mu opieki pielęgniarki/opiekuna tej samej płci.

Pracownicy DPS-u w latach 2013-2014 przechodzili zewnętrzne i wewnętrzne szkolenia m.in. w zakresie: udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej, problemów związanych z niedożywieniem, chorób otępiennych, praw mieszkańca, zapobiegania odleżyn. Ostatnie szkolenie na temat stosowania przymusu bezpośredniego miało miejsce w 2011 r., zaś kolejne ujęte zostało w planach na rok 2015.

W opinii przedstawicieli KMP, personel wizytowanego Domu jest należycie przygotowany do długoterminowej opieki medycznej nad mieszkańcami oraz do pracy z osobami przewlekle psychicznie chorymi.

Zgodnie z uzyskanymi podczas wizytacji informacjami, w latach 2013 i 2014 (do dnia wizytacji) nie było postępowań dyscyplinarnych oraz karnych prowadzonych wobec pracowników Domu.

Wszyscy pensjonariusze, z którymi rozmawiali przedstawiciele KMP dobrze ocenili pracę personelu, podkreślając, że lubią te osoby i że faktycznie interesują się ich sprawami.

5. Traktowanie

W ocenie przedstawicieli KMP atmosfera panująca w Domu w trakcie wizytacji była dobra, pełna wzajemnego poszanowania. Mieszkańcy podczas rozmów z wizytującymi nie zgłaszali żadnych uwag w kwestiach traktowania ich przez personel, jego pracę ocenili pozytywnie. Obserwując pracę personelu, wizytujący dostrzegli jego zaangażowanie, bardzo serdeczny stosunek do mieszkańców oraz niejednokrotnie wielką cierpliwość.

W przypadku pobudzenia, zachowań agresywnych lub autoagresywnych wobec pensjonariuszy stosowany jest przymus bezpośredni, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz Procedurą stosowania przymusu bezpośredniego MCUS. Zgodnie z dokumentacją placówki w 2014 r. miały miejsce 3 przypadki zastosowania przymusu bezpośredniego, zaś w 2013 r. – 4, w tym 3 dotyczyły jednej osoby. Zastosowane środki to przede wszystkim: przytrzymanie, unieruchomienie nieprzekraczające 8 godzin, podanie leku. Przy każdym z nich znajdowały się zawiadomienia, o których mowa w § 16 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 28 czerwca 2012 r. w *sprawie sposobu stosowania i dokumentowania zastosowania przymusu bezpośredniego oraz dokonywania oceny zasadności jego zastosowania* (Dz.U. z 2012 r., poz. 740). W dokumentacji znajdują się jednak drobne nieścisłości. Rejestr przypadków zastosowania przymusu bezpośredniego zawiera zapis mówiący o tym, że w dniu **24.10.2014 r.**, w godz. 14.45-16.15 zastosowano przytrzymanie wobec mieszkanki (*dane osobowe usunięto*), podczas gdy w zawiadomieniu oraz karcie zastosowania przymusu widnieje data **23.10.2014 r.** Przedstawiciele KMP zalecają zwrócenie szczególnej uwagi na precyzyjne dokumentowanie stosowania przymusu bezpośredniego.

Zgodnie z Regulaminem organizacyjnym Domu, każdy mieszkaniec może wnieść skargę lub wniosek do dyrektora Miejskiego Centrum Usług Socjalnych we Wrocławiu. Przyjmowanie skarg odbywa się codziennie w godzinach pracy MCUS.

Wątpliwości przedstawicieli KMP budzi zapis § 17 pkt 3 Regulaminu organizacyjnego Domu Pomocy Społecznej przy ul. Kaletniczej 8 (wprowadzony Zarządzeniem nr 38/2013 Dyrektora Miejskiego Centrum Usług Socjalnych we Wrocławiu z dnia 21.06.2013 r., dalej: Regulamin organizacyjny), mówiący, że dopuszcza się ograniczenie zasady intymności mieszkańca, z uwagi na porządek i bezpieczeństwo mieszkańców DPS, w następujący sposób:

1. dokonanie kontroli mieszkańców DPS na portierni, w przypadku podejrzenia o wnoszenie na teren DPS alkoholu lub wynoszenia przedmiotów na zewnątrz;
2. wejście do pokoju mieszkańca DPS, jeśli istnieje podejrzenie nadużywania napoi alkoholowych;
3. wejście do pokoju mieszkańca DPS w przypadku zbyt hałaśliwego i wulgarnego zachowania się w pokoju, w szczególności zakłócania spokoju i bezpieczeństwa innym mieszkańcom DPS;
4. wejście do pokoju mieszkańca DPS w przypadku uporczywego nieprzestrzegania zasad higieny osobistej i czystości pomieszczenia;
5. wejście do pokoju mieszkańca DPS w przypadku awarii urządzeń technicznych;
6. wejście do pokoju mieszkańca DPS w przypadku podejrzenia zagrożenia życia;
7. skontrolowanie rzeczy osobistych i wyposażenia pokoju w przypadku podejrzenia mieszkańca DPS o kradzież lub posiadania alkoholu.

Przedstawiciele KMP rozumieją, że tego typu czynności mogą przyczynić się do kontrolowania spraw dotyczących bezpieczeństwa. Niemniej jednak taka forma nadzoru (kontrola mieszkańców, ich rzeczy osobistych i pokoi) wiąże się z ograniczeniem konstytucyjnie chronionego prawa do życia prywatnego określonego w art. 47 Konstytucji RP oraz art. 8 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Wprowadzenie takiego ograniczenia jest możliwe wówczas, gdy spełnione zostaną przesłanki określone w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, czyli może być ono ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy jest konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw. A wszelkie restrykcje powinny być ograniczone do koniecznego minimum i proporcjonalne do uzasadnionego

celu, dla którego zostały nałożone. W obecnym stanie prawnych żadna ustawa nie dopuszcza do stosowania kontroli osobistych mieszkańców domów pomocy społecznej i ich rzeczy oraz pokoi. Zatem dokonywanie takich czynności przez personel placówek jest niedopuszczalne i wiąże się z naruszeniem wyżej wymienionych praw.

6. Dyscyplinowanie

Zgodnie z § 17 pkt 1 i 2 Regulaminu organizacyjnego, w stosunku do mieszkańców DPS, którzy w rażący sposób naruszają postanowienia Regulaminu mogą zostać podjęte przez Dyrektora Miejskiego Centrum Usług Socjalnych we Wrocławiu, po zasięgnięciu opinii Rady Mieszkańców, następujące środki dyscyplinarne: upomnienie z umieszczeniem w aktach mieszkańca DPS, przeniesienie do pokoju o niższym standardzie, wystąpienie z wnioskiem o pozbawienie prawa do przebywania w DPS przy ul. Kaletniczej 8. Z kolei przez rażące naruszenie Regulaminu należy rozumieć: przebywanie w stanie nietrzeźwym na terenie DPS, połączone z zakłócaniem porządku, awanturnictwem lub agresją w stosunku do pozostałych mieszkańców DPS lub pracowników DPS, niszczenie mienia DPS lub mienia innych mieszkańców DPS, dokonanie kradzieży mienia DPS lub innych mieszkańców DPS, agresywne zachowanie w stosunku do innych mieszkańców DPS lub pracowników DPS, zwłaszcza przemoc fizyczna.

Również w dokumentacji placówki są wpisy świadczące o stosowaniu kar, np.: w Karcie Realizacji Indywidualnego Planu Wsparcia p. (*dane osobowe usunięto*) jest napisane: „w związku z nieprzestrzeganiem zachowania wstrzymuje się na okres 14 dni wyjścia z DPS” (z dnia 18.03.2013 r.). Z kolei w wpisie z dnia 08.04.2013 r. jest mowa o tym, że w razie nieprzestrzegania regulaminu zostanie zmieniony pokój.

W opinii przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji brak jest podstaw prawnych do stosowania w domach opieki społecznej środków dyscyplinujących. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej* (Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1352 ze zm.) nie zawiera upoważnień do ukształtowania w regulaminach organizacyjnych lub innych dokumentach domów pomocy społecznej systemu środków dyscyplinujących, zaś tego typu regulacje należą do materii ustawowej. Wolność osobista jednostki jest chroniona art. 41 ust. 1 Konstytucji RP. Zgodnie z art. 41 ust. 1 zd. 2 Konstytucji RP pozbawienie lub ograniczenie wolności może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonych w ustawie, a wymierzenie kary jest formą ograniczenia wolności. Wskazać w tym miejscu należy, że dyrektor DPS nie jest pozbawiony

możliwości reagowania w przypadku m.in. uporczywego i rażącego naruszania przez pensjonariusza obowiązujących norm współżycia społecznego. Mieszkańców DPS obowiązują te same, regulowane odpowiednimi przepisami prawa krajowego, zasady funkcjonowania w społeczeństwie, jakie odnoszą się do osób mieszkających we własnych domach. Dyrektor DPS może zatem zainicjować działania przewidziane w prawie krajowym np. powiadomić Policję, która podejmie interwencję czy skontaktować się z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i rozpocząć wspólne działania terapeutyczne, jeżeli u podstaw negatywnego zachowania pensjonariusza Domu leży nadużywanie przez niego alkoholu.

7. Prawo do dysponowania własnością

Zgodnie z informacją przekazaną przez zastępcę dyrektora MCUS średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca wynosi ok. 3300 zł.

Kwestię przechowywania depozytów reguluje Zarządzenie nr 46/2014 Dyrektora Miejskiego Centrum Usług Socjalnych we Wrocławiu z dnia 28.05.2014 r. w sprawie wprowadzenia *Instrukcji postępowania z depozytami mieszkańców Miejskiego Centrum Usług Socjalnych we Wrocławiu*. Przedmioty wartościowe i dokumentarne przekazuje się do kasy lub sejfów MCUS na podstawie karty depozytów, nie ma ograniczeń w wydawaniu tych przedmiotów właścicielom. Mieszkaniec ma prawo upoważnić do dysponowania depozytem osoby trzecie. Każdy mieszkaniec ma nadto możliwość zamknięcia na klucz szafy na rzeczy osobiste, w przypadku osób mniej sprawnych klucze od szafek mogą przechowywać opiekunowie. *Instrukcja postępowania z depozytami* zawiera również tryb postępowania z depozytami po zgonie mieszkańca.

Mieszkaniec, opiekun prawny mieszkańca lub osoba upoważniona ma prawo do dokonywania wypłat środków pieniężnych z konta depozytowego. W tym celu mieszkaniec lub ww. osoby składają za pośrednictwem pracownika socjalnego lub osobiście wnioski o wypłatę środków pieniężnych z konta.

W DPS funkcjonuje ponadto *Procedura postępowania dotycząca pobierania świadczeń pieniężnych na rzecz mieszkańców oraz dokonywania i dokumentowania zakupów dla mieszkańców domów pomocy społecznej w MCUS we Wrocławiu* – wprowadzona Zarządzeniem nr 35/12 Dyrektora Miejskiego Centrum Usług Socjalnych z dnia 14.05.2012 r. Zgodnie z jej treścią, dokonywanie wszelkich niezbędnych zakupów należy do zadań pracowników socjalnych, którym mieszkaniec udzielił pełnomocnictwa. W celu dokonywania, rozliczania i dokumentowania zakupów

mieszkańców DPS-u Koordynatorzy Zespołów Pracowników Socjalnych prowadzą zeszyt wpłat świadczeń pieniężnych oraz zeszyt rozliczeń zakupów w sposób zapewniający przejrzystość dokumentowanych operacji.

Zgodnie z przyjętą w Domu praktyką niektórzy mieszkańcy (bardziej samodzielni) mogą posiadać dowody osobiste przy sobie. W przypadku osób mniej sprawnych dokumenty te są zabezpieczane przez personel placówki. Zgodnie z art. 55 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 10 kwietnia 1974 r. w *sprawie ewidencji ludności i dowodów osobistych* (Dz. U. z 2006 r. Nr 139 poz. 993 ze zm.) kto zatrzymuje bez podstawy prawnej cudzy dowód osobisty podlega karze ograniczenia wolności lub grzywnie. Jednakże zgodnie z wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 9 grudnia 2010 r. (II AKa 397/10) przywołana praktyka nie wyczerpywałaby znamion ww. wykroczenia jeżeli sprawca wszedłby w posiadanie dowodu osobistego za akceptacją i przyzwoleniem osoby uprawnionej. Mając to na uwadze przedstawiciele KMP zalecają uzyskanie stosownej zgody mieszkańca lub opiekuna prawnego (w przypadku osób ubezwłasnowolnionych) na przechowywanie dowodów osobistych.

8. Prawo do ochrony zdrowia

Mieszkańcy mają zapewnioną opiekę medyczną na miejscu, w DPS. Lekarz psychiatra oraz lekarz pierwszego kontaktu mają regularne wizyty w placówce. W razie potrzeby dokonywana jest rejestracja do lekarzy innych specjalizacji. Pacjenci przyjmowani są w gabinecie lekarskim. Tu również znajduje się ich dokumentacja medyczna.

Natomiast w ramach opieki pielęgniarskiej wykonywana jest m.in. rejestracja i koordynacja wyjazdów do specjalistów, realizowana jest profilaktyka przeciwoleżynowa, pobierany jest materiał do badań diagnostycznych oraz wykonywana jest zindywidualizowana higiena osobista. Część personelu posiada ukończone kursy z zakresu opieki psychiatrycznej.

9. Prawo do informacji

W pierwszych dniach pobytu nowego pensjonariusza jest on zapoznawany z organizacją życia w Domu, jego topografią, zasadami pobytu, swoimi prawami, a także pracownikami oraz współmieszkańcami. Pracownicy DPS-u dokładają starań, aby proces adaptacji nowoprzybyłego mieszkańca przebiegał łagodnie i sprawnie.

Na tablicach informacyjnych, znajdujących się w ogólnodostępnych miejscach, zamieszczono szereg ogłoszeń i wiadomości na temat zajęć i oferty Domu. Znajdują się tam także adresy instytucji, do których mieszkańcy lub ich rodziny mogliby się zwrócić w przypadku naruszenia ich praw.

10. Prawo do kontaktów ze światem zewnętrznym

Mieszkańcy DPS mają prawo do swobodnego opuszczania placówki na zasadach opisanych w procedurach i regulaminach placówki.

Zgodnie z przekazanymi przez personel placówki informacjami, swoboda w zakresie wyjść na zewnątrz, uzależniona jest od stanu psychofizycznego pensjonariuszy, o czym ostatecznie decyduje lekarz. Ponadto organizowane są również wyjścia osób mniej sprawnych w asyście personelu Domu. Mieszkaniec, który zamierza opuścić DPS na czas dłuższy niż 12 godzin, powinien o tym fakcie zawiadomić dyżurny personel.

Każdy mieszkaniec, jeśli jego stan zdrowia na to pozwala, ma prawo do opuszczenia Domu – na przepustki, urlopy, święta. Nie pobiera się opłaty za pobyt w Domu w całości za dni nieobecności mieszkańca w Domu w wymiarze nieprzekraczającym 21 dni w roku kalendarzowym.

W placówce nie obowiązują ograniczenia ani czasu odbywania się odwiedzin, ani kręgu osób mogących odwiedzać pensjonariuszy. Co roku organizowany jest piknik dla rodzin mieszkańców.

Pensjonariusze DPS mogą posiadać przy sobie telefony komórkowe. Mogą także wykonywać połączenia telefoniczne z aparatu znajdującego się na terenie placówki, na swój koszt. Do dyspozycji mieszkańców jest także Internet.

11. Oddziaływania kulturalno-oświatowe i terapeutyczne

Oferta zajęć kulturalno-oświatowych, rehabilitacyjnych i terapeutycznych jest urozmaicona i odpowiednio dostosowana do możliwości mieszkańców.

W DPS funkcjonuje m.in. pracownia komputerowa. Prowadzone w niej zajęcia mają na celu naukę korzystania z komputera (włączanie, wyłączanie, posługiwanie się klawiaturą i myszką). Ważnym elementem pracy jest możliwość korzystania z Internetu. Z kolei w pracowni kulinarnej podczas zajęć przygotowywane są proste posiłki, pieczenie ciast i pomoc przy przegotowywaniu poczęstunków na różne okolicznościowe spotkania i imprezy. Prowadzone są także oddzielne zajęcia społeczne, np.: nabywanie

umiejętności pełnienia ról społecznych, nabywanie umiejętności komunikacyjnych (rozmowy na różne trudne tematy, relacje damsko-męskie, relacje z rodziną)

Na szczególną uwagę zasługują zajęcia pn. drama terapia. W DPS zawiązała się grupa teatralna o nazwie „Teatr Domowy”. Przygotowuje on m.in. jasełka, ale także inne przedstawienia, np. w 2013 r. spotkania w ramach drama terapii doprowadziły do realizacji przedstawienia opartego na twórczości J. Tuwima. Mieszkańcy angażują się także w przygotowania do przedstawień (dekoracja sceny, rekwizyty, itp.). Innym przedsięwzięciem było przygotowanie programu na Spotkanie Poezji i Prozy - Ostrowina 2013. Uczestnicy drama terapii opracowali i przedstawili poezje i prozę jednej z mieszkanek Domu.

Ponadto w placówce odbywają się zajęcia z arteterapii, biblioterapii, kinoterapii, etc. W okresie letnim, w ogrodzie, odbywają się pikniki, gry ruchowe, grillowanie. Bardzo uroczyście obchodzone są święta religijne i państwowe. Poza tym, organizowane są wyjazdy i spotkania integracyjne.

Dom Pomocy Społecznej przy ul. Kaletniczej współpracuje z innymi domami i instytucjami pomocy społecznej położonymi w regionie dolnośląskim w zakresie organizowania imprez kulturalnych, wycieczek a także spotkań tematycznych. Współpracuje również ze środowiskiem lokalnym (Uniwersytet Trzeciego Wieku, przedszkola, szkoły, biblioteka osiedlowa).

W placówce znajdują się sale przygotowane do prowadzenia rehabilitacji. Jest sala kinezyterapii (leczenia ruchem) wyposażona w specjalistyczny sprzęt m.in.: rowery stacjonarne i rotory ręczne. W pokoju do wykonywania zabiegów fizykoterapii wykonywany jest masaż ręczny. W placówce wyodrębniono także UGUL (uniwersalny gabinet usprawniania leczniczego) – w postaci kabiny do ćwiczeń i zawiesznień znajdujących zastosowanie przy wspomaganiu leczenia schorzeń narządów ruchu.

Wyposażenie tych sal a także specjalistyczne przygotowanie personelu do prowadzenia tego typu zajęć jest, w ocenie przedstawicieli KMP, w wizytowanym domu bardzo dobre.

Dodatkowo w celu m.in.: poprawy stanu psychicznego mieszkańców, rozwoju ich osobowości, minimalizowania deficytów poznawczych prowadzone są spotkania z psychologiem.

12. Warunki bytowe

Dom Pomocy Społecznej we Wrocławiu przy ul. Kaletniczej istnieje od kilkudziesięciu lat, wcześniej przeznaczony był dla emerytów i rencistów. W 1997 roku został przeprofilowany na Dom Pomocy Społecznej dla psychicznie chorych kobiet i mężczyzn.

Otoczenie Domu stwarza dobre warunki dla wypoczynku mieszkańców – na zewnątrz znajdują się ławki parkowe oraz ogród z altaną.

Dom dysponuje głównie 2- i 3-osobowymi pokojami mieszkalnymi, wyposażonymi w funkcjonalne meble i sprzęty. Wyposażenie i wystrój wnętrz pokoi mieszkalnych stwarza przytulną atmosferę - generalnie urządzone są one według własnych upodobań mieszkańców. Przy każdym łóżku znajdowała się sygnalizacja przyzywowa. Pokoje są systematycznie remontowane i odnawiane. Przedstawiciele KMP dostrzegli w dniu wizytacji, iż odmalowania wymaga pokój 114.

Wszystkie sanitariaty usytuowane są poza pokojami mieszkalnymi. Są one odpowiednio wyposażone (również w sygnalizację przyzywową), dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością. W dniu wizytacji panowała w nich czystość i porządek.

W placówce znajdowała się ponadto świetlica (w której odprawiane są także msze św.), wyposażone m.in. w stół do ping-ponga oraz stół bilardowy.

Na terenie placówki jest wyodrębniony pokój obserwacyjny. Znajduje się w nim jedynie łóżko. Jest to pomieszczenie monitorowane (odbiór z kamery jest w pokoju pielęgniarskim, zaś obraz przechowywany jest przez 3 miesiące). Dodatkowo obserwację ułatwia okno pomiędzy salą obserwacyjną oraz sąsiadującą dyżurką pielęgniarską. Pokój nie jest zamykany na klucz. Z informacji od personelu wynika, że umieszczani są w nich mieszkańcy (na krótki okres czasu), którzy są swoim pobudzeniem mogą stanowić zagrożenie dla personelu lub innych mieszkańców.

Mieszkańcy sprawni spożywają posiłki w jadalni. Mają zapewnione cztery podstawowe posiłki dzienne: śniadania, obiady, podwieczorki i kolacje. Jadłospis uwzględnia diety mieszkańców. W razie potrzeby istnieje możliwość otrzymania dodatkowego posiłku. Jadłospis wywieszony jest na drzwiach. Lodówka jest dostępna dla mieszkańców przez cały czas. Mają możliwość przygotowania dodatkowego posiłku oraz ciepłego napoju. Dodatkowo na każdym piętrze znajdują się termosy z herbatą. Osoba mająca trudności w połykaniu otrzymywała posiłki zmiksowane (każdy składnik osobno).

13. Sytuacja osób z niepełnosprawnością ruchową

Kwestia przystosowania obiektów użyteczności publicznej oraz placówek takich jak m.in. domy pomocy społecznej jest szczególnie badana przez Rzecznika Praw Obywatelskich. Zgodnie bowiem z przyjętą w dniu 1 sierpnia 1997 r. przez Sejm RP Kartą Praw Osób Niepełnosprawnych (M. P. z 1997 r. Nr 50, poz. 475), osoby niepełnosprawne mają prawo życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych. Nadto Polska w dniu 6 września 2012 roku ratyfikowała przyjętą w dniu 13 grudnia 2006 r. przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2012 r., poz. 1169). Zgodnie z jej treścią należy umożliwić osobom niepełnosprawnym niezależne życie i pełny udział we wszystkich jego sferach. Zarówno wymieniona Karta, jak i Konwencja dotyczą również osób, które na mocy postanowienia sądu zostały umieszczone w DPS.

W DPS zamieszkują osoby niepełnosprawnie ruchowo (5 osób porusza się na wózkach inwalidzkich, 2 osoby przy pomocy chodzika, poza tym 9 mieszkańców jest obłożnie chorych – leżących). Wizytowana placówka jest dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową. Drzwi do pomieszczeń mają szerokość większą niż 90 cm, pokoje pozbawione są progów, DPS wyposażony jest w 2 windy, schodolazy, w łazienkach znajdują się podnośniki, etc. Przedstawiciele KMP zwrócili jednak uwagę na dwie kwestie: w dniu wizytacji dostrzeżono, że osoba poruszająca się na wózku inwalidzkim została umieszczona w małym pokoju (nr 124), co uniemożliwiało jej swobodne poruszanie się (kierownik poinformowała, że jest to rozwiązanie tymczasowe, spowodowane remontem innych pokoi). Ponadto przy wyjściu na taras, który wykorzystywany jest także jako palarnia, znajdował się zbyt wysoki próg (ok. 12 cm), co stanowiło dużą barierę dla osób niepełnosprawnych fizycznie.

Dostrzegając i doceniając wszelkie udogodnienia dla osób z niepełnosprawnością w wizytowanym Domu oraz bardzo dobre warunki bytowe, przedstawiciele KMP zaznaczają, że wartym rozważenia jest postulat jeszcze lepszego dostosowania Domu i jego otoczenia do potrzeb mieszkańców z niepełnosprawnością, tak aby podtrzymywać ich samodzielność i aktywność w sferze samoobsługi.

14. Prawo do praktyk religijnych

Prawo mieszkańców Domu do praktyk religijnych jest respektowane. Na terenie Domu ksiądz odprawia mszę św. dla pensjonariuszy. Ponadto mieszkańcy mogą

samodzielnie wychodzić do kościołów znajdujących się na terenie miasta. Ksiądz odwiedza także osoby leżące.

Mieszkańcy nie zgłaszali żadnych uwag w zakresie przestrzegania ich prawa do praktyk religijnych.

15. Zalecenia przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji

Na podstawie art. 19 Protokołu Fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przedstawiciele Krajowy Mechanizm Prewencji zalecają:

1. Dyrektorowi Miejskiego Centrum Usług Socjalnych we Wrocławiu:

- 1.1. zaprzestania stosowania kar wobec mieszkańców oraz zamiany Regulaminu organizacyjnego Domu w tym zakresie;
- 1.2. usunięcie z Regulaminu organizacyjnego Domu zapisów dopuszczających stosowanie kontroli osobistych mieszkańców domów pomocy społecznej i ich rzeczy oraz pokoi;
- 1.3. wprowadzenie i stosowanie oświadczeń o wyrażeniu przez mieszkańca (lub jego opiekuna prawnego) zgody na przechowywanie jego dowodu osobistego w depozycie domu lub u konkretnie wskazanej osoby;
- 1.4. zwrócenie szczególnej uwagi na dokumentowanie stosowania przymusu bezpośredniego;
- 1.5. dążenie do jeszcze lepszego przystosowania placówki do potrzeb osób z niepełnosprawnością;

2. Dyrektorowi Miejskiemu Centrum Pomocy Społecznej we Wrocławiu:

- 2.1. podjęcie działań mających na celu zapewnienie p. *(dane osobowe usunięto)* pobytu w placówce o profilu zgodnym z rodzajem zaburzeń.

Opracowała: Justyna Józwiak

Małgorzata Molak
wz. Małgorzata Molak
Radca

Za zespół podpisuje:

Wojciech Sadownik
Specjalista